

Важливо відзначити, що окрім підтримки проекту Концепції з боку релігійної спільноти, схвальні відгуки вона здобула також в науковому та експертному середовищі та серед профільних фахівців державних органів влади, що відкриває можливості для законодавчого затвердження цих правових засад державно-конфесійних відносин [15]. Однак на рівні українського Уряду та Парламенту немає однозначної позиції щодо доцільності запропонованого підходу вдосконалення законодавства у цій сфері. Враховуючи виняткову актуальність закріплення державної релігійної політики та засад державно-конфесійних відносин на законодавчому рівні, для остаточного прийняття Закону України «Про Концепцію державно-конфесійних відносин в Україні» бракує хіба що політичної волі.

Список використаних джерел

1. Васін М. С. Парламентське беззаконня ad hoc [Електронний ресурс] // Видання «ЮрЛИГА». – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://jurliga.ligazakon.ua/blogs_article/615.htm.
2. Єленський В. Є. Релігійна свобода: українська реальність і світовий досвід / В. Є. Єленський // Релігійна свобода і права людини: Правничі аспекти: У 2 т. — Л.: Свічадо. – Т. 2. – 2001. – 376 с.
3. Загальна декларація прав людини / Генеральна Асамблея ООН. // Урядовий кур'єр. – К., 2008.
4. Закон України «Про загальну середню освіту» // Офіційний вісник України. – 1999. – С. 4.
5. Закон України «Про вищу освіту» // Газета «Голос України». – К., 2002. – №43.
6. Закон України «Про освіту» // Газета «Голос України». – К., 1991.
7. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації». // Газета "Голос України". – 1991.
8. Звернення членів Всеукраїнської Ради Церков до Президента України Віктора Януковича [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво ВРЦіРО. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://vrciro.org.ua/ua/statements/168-zvernennya-chleniv-vseukrayinskoyi-rady-cerkov-do-prezydenta-ukrayiny-viktora-yanukovycha>.
9. Здіорук С. І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття [Монографія] / С. І. Здіорук // К.: Знання України, 2005. – 552 с.
10. Здіорук С. І., Токман В.В. Концепція державно-конфесійних відносин як інструмент забезпечення соціального консенсусу. Аналітична записка / С. І. Здіорук, В. В. Токман // Відділ гуманітарної політики НІСД. – К., 2013.
11. Здіорук С. І., Токман В. В. Розбудова партнерської моделі державно-конфесійних відносин та утвердження Української Помісної Православної Церкви. Аналітична доповідь / С. І. Здіорук, В.В. Токман // Відділ гуманітарної політики НІСД. – К., 2009.
12. Конституція України. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.
13. Концепція державно-конфесійних відносин в Україні // Центр Разумкова. – Журнал «Національна безпека і оборона». – № 1, – К., 2013. – С. 50-57.
14. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс] // Генеральна Асамблея ООН. – 1966. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
15. Палінчак М. М. Система державно-церковних відносин в посткомуністичній Європі: уроки для України / М.М. Палінчак // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. – Т. 24 (63), № 2. – 2011. – С. 74 – 88.
16. Рада Церков засудила сепаратизм та виступила за цілісність і непорушність кордонів України [Електронний ресурс] // Інститут релігійної свободи. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1406:1&catid=34:ua&Itemid=61&lang=uk.
17. Робберс Г. Государства и религии в Европейском Союзе / Г. Робберс // М.: Ин-т Европы РАН, 2009. – 719 с.

ФУНКЦІЇ НОТАРІАТУ: СОЦІОЛОГО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Золотухіна О.М.

(здобувач Київського університету туризму, економіки і права)

Zolotukhina O. Notary functions: sociological and legal analysis.

The notary functions in scientific terms multidimensional and complex question that can be opened as an independent notary characteristics, derived from its essence reflects its social and legal purpose in modern society. Autonomy notary functions have not only a place in the system of legal phenomena, but their place in the conceptual-categorical apparatus.

Therefore, the scientific study of the notary functions to determine their independence as multidimensional phenomena plan requires determination value features notary functions with other legal categories, characteristics and features of its provision determining the given concept. But first, you must find out the state of doctrinal understanding of the notary functions.

The author established state of scientific understanding of the functions of notaries as sociology and legal categories and determine the place of notary functions in the system conceptual-categorical apparatus. The author investigates the question of understanding the functional purpose of notaries. The condition of scientific knowledge of the notaries functions. Generalized of theoretical and legal questions scientific research notaries functions.

Doctrinal understanding of the functions of notaries may be structured into separate groups: formal-dogmatic approach, public-legal approach, of private-legal approach. Scientific understanding of the functions of notaries today mainly conditioned by varying concept of Notaries (Latin or Anglo-Saxon types), that is almost due character and reflects the state's role in the functioning of notaries.

Functional analysis as a methodological direction of of scientific research state-legal phenomena and processes, including in the context of conceptual-categorical apparatus acquires high relevance in terms of rethinking notarial activities and its functionality in modern conditions of civil society in Ukraine.

Keywords: notariat, notary, notarial activity, notaries functions.

Функції нотаріату в науковому плані питання складне та багатоаспектне, що може бути розкрито як самостійна характеристика нотаріату, яка походить від його сутності та відображає його соціальне правове призначення у сучасному суспільстві. Самостійність функцій нотаріату доводиться не лише місцем в системі правових явищ, але і їх місцем в системі понятійно-категоріального апарату. Тому і наукове дослідження функцій нотаріату з метою визначення їх самостійності як явища багатоаспектного плану, потребує визначення особливостей співвідношення функцій нотаріату з іншими правовими категоріями, характеристики його ознак та надання визначення вказаному поняттю. Проте насамперед, необхідно з'ясувати стан доктринального розуміння функцій нотаріату. Тому в якості задачі цієї наукової роботи вважаємо за доцільне встановити стан наукового розуміння функцій нотаріату як соціолого-правової категорії та визначити місце функцій нотаріату в системі понятійно-категоріального апарату.

В юридичній науці питання понятійності «функцій нотаріату» вивчаються досить детально, проте однозначного розуміння визначення вказаного поняття, а також характеристики його ознак не вироблено. Ускладнює наукове дослідження понятійності функцій нотаріату його міждисциплінарний характер дослідження. Проблематика нотаріату досліджувалась та досліджується на сьогодні не лише як явище теоретико-правового плану, але і як явище галузевого плану, результатом чого стало накопичення наукових праць, в яких досліджено або теоретико-правові аспекти нотаріату, або питання практики здійснення нотаріальної діяльності в тій чи іншій галузі. В той же час поняття функцій нотаріату в теоретико-правовому плані розкрито досить непослідовно та неоднозначно. Зазначеним вище обґрунтовується актуальність наукового пізнання поняття «функцій нотаріату», що зумовлює необхідність ґрунтовної розробки його ознак та формулювання відповідного визначення функціонального призначення нотаріату в сучасному суспільстві.

Розглядаючи проблематику функціонального призначення нотаріату слід наголосити, що в юридичній літературі погляди вчених на вказані питання мають досить різновекторний характер. Однак слід погодитись з думкою В. В. Яркова, який вказує на те, що встановлення функціонального призначення нотаріату дозволить відобразити місце нотаріату в сучасному суспільстві як особливого правового інституту і показати специфіку його діяльності щодо учасників нотаріального провадження [1, с. 55]. Отже і функціональне призначення нотаріату як ключової юридичної категорії потребує належного наукового дослідження та переосмислення відповідно до поточних процесів розбудови правової системи.

Слід погодитись із висновком К. Ф. Досінчук, що в наукових колах немає єдиної думки щодо визначення поняття «нотаріат», його змісту та функцій. При цьому нормативне визначення цього поняття не відповідає реаліям сьогодення та потребує внесення відповідних змін до чинного законодавства. Вчений розкриває саме поняття

«функції нотаріату» як сукупність органів і посадових осіб, на яких покладено обов'язок вчинення нотаріальних дій, регулювання та контролю за їх організацією, захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб. Основним його призначенням є захист законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб [2, с. 133]. Узагальнення доктринальних підходів до розуміння поняття функцій нотаріату вченими також не проводилося, що вносить певний елемент безсистемності розвитку розуміння функцій нотаріату як самостійної юридичної категорії. Окрім того, ряд вчених, які досліджують проблематику функціонування нотаріату взагалі не виокремлюють функції нотаріату як самостійне поняття, не надаючи остаточної відповіді щодо місця функцій нотаріату в системі постійно-категоріального апарату юридичної науки. Проте спробуємо проаналізувати існуючі підходи до розуміння поняття функцій нотаріату та здійснити їх узагальнення.

Розуміння функцій нотаріату вченими насамперед пов'язується із певними нормативно визначеними напрямками діяльності. Виходячи з того, що нотаріат – є явищем складним, багатоаспектним, діяльність якого реалізується в межах різних сфер життєдіяльності суспільства, є підстави для виокремлення функцій нотаріату, під якими розуміють сукупність напрямків діяльності нотаріату. Таке розуміння функцій нотаріату, є одним із найпоширеніших в юридичній науці та, на наше переконання, його можливо умовно назвати як такий, що має формально-юридичний характер. Відповідно до зазначеного підходу функції нотаріату визначаються як такі, що являють собою певну, чітко визначену та закріплену на правовому рівні сукупність напрямків діяльності, які є взаємопов'язаними і взаємоузгодженими.

Відповідно до зазначеного підходу вченими надається конкретизація тим або іншим напрямкам функціонування нотаріату, уточнюється взаємозв'язок між ними та практика їх реалізації. Зокрема, функції нотаріату розглядаються як змістовні характеристики, що відображають основні напрямки і сутність діяльності органів нотаріату у правовій системі держави [1, с. 54; 3, с. 37], тобто мова в даному випадку іде не стільки про особливості функцій нотаріату, скільки про те, що саме вони відображають у своєму змісті, і саме межами правової системи конкретизується сфера функціонування нотаріату. Також функції нотаріату в юридичній науці розуміються як основні напрямки його діяльності, що відображають його особливості як унікального правового інституту, який має своїм завданням охорону та захист суб'єктивних прав громадян і юридичних осіб у приватноправовій сфері [4, с. 17]. Таке визначення функцій нотаріату є одним з найоптимальніших, яке з методологічної точки зору включає в себе:

- їх сутнісну характеристику (являють собою основні напрямки діяльності);
- прив'язку до завдань, які є результатом належної реалізації функцій нотаріату (має своїм завданням охорону та захист суб'єктивних прав громадян і юридичних осіб у приватноправовій сфері).

Досить поширеним в юридичній літературі є розуміння функцій нотаріату, що розкривається шляхом конкретного перерахування напрямків діяльності нотаріату та визначення змісту функціонування нотаріату в межах цих напрямків. При такому підході вчені намагаються розкрити предметно, які напрями функціонування в правовій сфері забезпечує нотаріат, в чому полягає їх зміст та яким чином досягається результат функціонування нотаріату. Такий підхід умовно можливо назвати діяльнісним, який в основу розуміння функцій нотаріату закладає ідею конкретних напрямків діяльності нотаріату, їх змісту, механізму здійснення та конкретного результату, що має бути досягнуто. Так, на переконання вчених, функції нотаріату полягають в:

- охороні та захисті прав та законних інтересів фізичних й юридичних осіб, територіальних громад та держави;
- регулюванні певних відносин між суб'єктами, використовуючи при цьому матеріальні та процесуальні норми чинного законодавства;
- виявленні та аналізі нотаріусом справжнього волевиявлення суб'єктів, що до нього звернулися, на предмет законності;

- запобіганні можливим правопорушенням.

Йдеться про відмову нотаріуса у вчиненні нотаріальних дій, які суперечать закону; в підвищенні рівня правосвідомості та правової культури громадян; у впливі на законотворення, адже нотаріат – це той інститут, який в своїй діяльності може торкатися майже всіх галузей права, і шляхом спроб та помилок своєю практикою показує законодавцю на що йому слід звернути увагу [5, с. 12]. В той же час слід відзначити, що фактично вченим не виокремлюється поняття «функцій нотаріату» відповідно до класичного підходу до формування понятійно-категоріального апарату в науковій сфері, проте предметно зазначається, що саме нотаріат «робить» та які приблизні результати мають бути досягнуті, а саме:

1) охорона та захист прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, територіальних громад та держави, тобто результатом функціонування нотаріату має стати відповідний стан охорони та захисту прав і законних інтересів вказаних суб'єктів;

2) регулювання певних відносин між суб'єктами, використовуючи при цьому матеріальні та процесуальні норми чинного законодавства;

3) нотаріус при виконанні своїх функцій повинен розглянути та проаналізувати волевиявлення суб'єктів, що до нього звернулися, щодо його законності; вжити всі можливі та необхідні заходи з метою запобігання можливим правопорушенням. Таким чином виконується так звана превентивна функція, яка забезпечує усталеність дії правових норм, їх непорушність, а також забезпечує відповідність волевиявлення суб'єктів тим правовим наслідкам, що породжує нотаріальна діяльність. Йдеться про відмову нотаріуса у вчиненні нотаріальних дій, які суперечать закону; в підвищенні правосвідомості та правової культури громадян;

4) вплив на законотворення, адже нотаріат – це той інститут, який в своїй діяльності може торкатися майже всіх галузей права, і шляхом спроб та помилок своєю практикою показує законодавцю на що йому слід звернути увагу.

На думку М. М. Дякович, функції нотаріату – це основні напрямки його діяльності, що відображають його особливості як унікального правового інституту, який має своїм завданням охорону та захист суб'єктивних прав громадян і юридичних осіб у приватноправовій сфері [4, с.17]. В такому ж контексті вченими зазначається, що функції відображають основні напрямки діяльності системи нотаріату, показуючи змістовне значення нотаріальної діяльності. Нотаріальні функції носять у цілому особливий характер, відображаючи специфіку нотаріального провадження й нотаріальної діяльності у сфері цивільного обігу. Їх особливості випливають із публічно-правового характеру нотаріальної діяльності й особливостей компетенції нотаріуса, що діє в рамках безспірної цивільної юрисдикції [6, с. 127].

Ще можливо виокремити і так званий публічно-правовий підхід до розуміння функцій нотаріату відповідно до якого функціональне призначення нотаріату визначається як таке, що походить від державної функції з питань охорони та захисту прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб. Саме на нотаріат покладається здійснення публічно-правових функцій, результатом чого має бути надання правовідносинам властивостей однозначності та достовірності, а через це – стабільності за допомогою особливої процедури їх фіксації [7, с. 11]. Саме ця функція нотаріату покладена на нотаріат державою, відповідно діяльність суб'єктів нотаріату має владний характер, у зв'язку з чим діяльність нотаріату набуває публічного характеру і реалізується від імені України [4, с. 17].

В свою чергу Н. І. Куленко обґрунтовує походження функціонального призначення нотаріату від функцій держави шляхом аналізу історії становлення і функціонування нотаріату. На переконання вченого, історично генезис нотаріату пов'язаний з розвитком цивільного обороту, з об'єктивною необхідністю сприяти його учасникам у здійсненні операцій і юридичному закріпленні їх дій, в охороні їх прав. В результаті такого аналізу вчений приходить до висновку, що нотаріат є неодмінною складовою частиною будь-якої

правової системи, він дозволяє державі успішно здійснювати її правоохоронні, фіскальні та судово-юрисдикційні функції [8, с. 7]. Таким чином нотаріат виконує допоміжні функції по відношенню до держави та фактично забезпечує успішність реалізації таких функцій держави як: правоохоронна, фіскальна та судово-юрисдикційна. Продовжуючи вказану думку, вчений зазначає, що для того щоб об'єктивно уявити місце нотаріату як особливого правового інституту в сучасному суспільстві та охарактеризувати специфіку його діяльності по відношенню до учасників нотаріального провадження, слід розглянути функції нотаріату. Як результат, пропонує авторське визначення поняття «функцій нотаріату» як таких, що відображають основні напрямки діяльності системи нотаріату, показуючи змістовне значення нотаріальної діяльності. Їх особливості впливають із публічно-правового характеру нотаріальної діяльності та особливостей компетенції нотаріуса, що діє в рамках безперечною цивільної юрисдикції [8, с. 7].

На підставі аналізу доктринальних підходів до розуміння функцій нотаріату, вважаємо за можливе виокремити і так званий приватно-правовий підхід, згідно з яким функції нотаріату розкриваються як такі, що є продовженням функціонування громадянського суспільства та націлені на захист інтересів фізичних осіб і юридичних осіб, а також держави, як рівноправного учасника цивільних та господарських правовідносин. Вказані погляди вчених, як правило, засновуються на критиці попереднього підходу щодо розуміння функцій нотаріату як таких, що походять від держави. Так, В. В. Ярков зазначає про те, що функції нотаріату являють собою напрями впливу нотаріату як інституту громадянського суспільства на правову систему [9, с. 41]. Проте такий підхід отримав критику зі сторони науковців у тому, що в результаті його поширення, по-перше, знижується роль нотаріату як публічно-правового інституту, по-друге, в прикладному аспекті це може привести нотаріуса в інший режим оподаткування (на загальних підставах) [8, с. 7].

Незважаючи на наявність як державного, так і приватного нотаріату, Н. В. Деміна вважає, що функції нотаріату на сучасному історичному етапі, коли йде процес глобалізації та роль держави в економічній сфері зростає, є такими, що походять від інституту громадянського суспільства, змістом яких є здійснення публічної діяльності по реалізації функцій держави щодо захисту прав та інтересів громадян, юридичних осіб і держави шляхом вчинення нотаріальних дій на принципах професіоналізму, неупередженості та незалежності [10, с. 5].

Роблячи висновки на підставі проведеного аналізу поглядів вчених на питання «функцій нотаріату», в яких розкрито понятійні закономірності функцій нотаріату, слід наголосити на наступному:

1) функції нотаріату як самостійна юридична категорія в юридичній науці не отримали загальної підтримки зі сторони вчених. Вчені, які виокремлюють функції нотаріату в системі понятійно-категоріального апарату юридичної науки, відмежовуючи його від інших суміжних понять – «функціональне призначення нотаріальної діяльності», «функції юридичної практики», «функції правозастосування» тощо, пропонують відповідне авторське розуміння вказаного поняття. В той же час більшість вчених залишають це питання без відповіді, при цьому безпосередньо не заперечують самостійного місце функцій нотаріату в системі понятійно-категоріального апарату юридичної наук і в той же час не надають власного розуміння вказаного поняття та не відмежовують його від інших суміжних понять юридичної науки;

2) доктринальне розуміння функцій нотаріату можливо структурувати на окремі групи:

- **формально-догматичний підхід**, згідно з яким функції нотаріату являють собою певні чітко визначені та закріплені за допомогою правових норм напрями діяльності нотаріату, які забезпечують досягнення завдань функціонування нотаріату щодо

посвідчення прав, а також фактів, які мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, з метою надання їм юридичної вірогідності;

- **діяльнісний підхід**, який розкриває функції нотаріату як зміст особливого виду професійної правової поведінки нотаріуса. При такому підході вченими предметно розкривається, які напрями функціонування в правовій сфері забезпечує нотаріат, в чому полягає їх зміст та яким чином досягається результат функціонування нотаріату, характеризуються особливості їх правової поведінки та її результативність;

- **публічно-правовий підхід**, відповідно до якого функції нотаріату визначаються як такі, що походять від функцій держави щодо охорони та захисту прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб та держави;

- **приватно-правовий підхід**, згідно з яким функції нотаріату розкриваються як такі, що є продовженням функціонування громадянського суспільства та націлені на захист інтересів фізичних осіб і юридичних осіб, а також держави на засадах рівноправності;

3) понятійні аспекти функцій нотаріату є самостійним напрямом наукового пізнання, становлять наукознавчий інтерес, можуть бути досліджені та потребують свого наукового пізнання;

4) поняття функцій нотаріату також являють собою окремий напрям дослідження теорії держави і права як явища теоретико-правового плану, що має закономірності свого зародження, розвитку, функціонування та вдосконалення;

5) наукове розуміння функцій нотаріату на сьогодні переважно зумовлюється тією чи іншою концепцією самого нотаріату (латинського чи англо-саксонського типів), тобто має практично зумовлений характер і відображає роль держави у функціонуванні системи нотаріату;

6) функції нотаріату як самостійна юридична категорія виокремлюється як в межах науки теорії держави і права, так і в межах галузевих юридичних наук (конституційного права, цивільного права, господарського права), тим самим в межах юридичної науки можемо виокремити теоретико-правове розуміння функцій нотаріату та галузеві підходи до розуміння функцій нотаріату. Отже функції нотаріату як об'єкт наукового пізнання мають міждисциплінарний характер наукового дослідження;

7) стан розвитку наукового пізнання функцій нотаріату як юридичної категорії відчуває гострий дефіцит наукових досліджень теоретико-правового характеру, в тому числі і вивчення проблематики його місця в понятійно-категоріальному апараті;

8) функціональний аналіз як ключовий методологічний напрям наукового дослідження державно-правових явищ та процесів, в тому числі і в контексті формування понятійно-категоріального апарату, набуває підвищеного рівня актуальності в умовах переосмислення нотаріальної діяльності та його функціонального призначення в сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні.

Список використаних джерел

1. Нотариальное право России. Учебник / Под ред: Яркова В.В. – М.: Волтерс Клувер, 2003. – 408с.
2. Досінчук К. Ф. Поняття, завдання та функції нотаріату в Україні: окремі аспекти // Часопис Київського університету права • 2013/1. – С. 131-134.
3. Кашурин И. Н. Нотариат в правовой системе Российской Федерации: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / И. Н. Кашурин.- Москва, 2005. – 191 с.
4. Дякович М. М. Нотаріальне право України : навч. посіб./ Дякович М. М. – К. : Алер- та; КНТ; ЦУЛ. 2009. – 683 с.
5. Сміян Л. С., Нікітін Ю. В., Хоменко П. Г. Нотаріат в Україні: Навч. посібник. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К.: КНТ, 2009. – 632 с.
6. Васильєв С. В. Цивільний процес України: Навчальний посібник / С. В. Васильєв. – Харків: Одисей, 2008. – 408 с.
7. Фурса С. Я. Нотаріат в Україні. Теорія і практика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Я. Фурса. – К. : А.С.К., 2001.

8. Куленко Н.И. Конституционно-правовые основы российского нотариата : диссертация ... кандидата юридических наук : 12.00.02 . – Челябинск, 2005. – 17 с.
9. Ярков В. В. Нотариат в правовой системе России / В. В. Ярков // Концептуальные материалы по нотариальной реформе в Российской Федерации. СПб., 1997.
10. Демина Н.В. Формирование и развитие нотариата в контексте эволюции государственности России : историко-правовой аспект : диссертация ... кандидата юридических наук : 12.00.01 / Демина Нонна Валерьевна; [Место защиты: С.-Петербург. гос. инженер.-эконом. ун-т] . – С-Пб, 2010. – 18 с.

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ РЕФЕРЕНДУМУ В МЕЖАХ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Зубик С.

(студентка Київського національного університету імені Тараса Шевченка)

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Н.В. Теремцова

***Анотація.** У статті розглядається проблема ефективності інституту референдуму на національному та місцевому рівнях, визначаються необхідні передумови такої ефективності. Окрім цього, автор проводить аналіз основних переваг та недоліків референдуму у рамках демократичної правової держави.*

***Ключові слова:** референдум, демократія, держава, абсентеїзм, ефективність.*

***Аннотация.** В статье рассматривается проблема эффективности института референдума на национальном и местном уровнях, определяются необходимые предпосылки такой эффективности. Кроме этого, автор проводит анализ основных преимуществ и недостатков референдума в рамках демократического правового государства.*

***Ключевые слова:** референдум, демократия, государство, абсентеизм, эффективность.*

Zubyk S. Advantages and disadvantages of the institute of referendum within a democratic law state

The article deals with the problem of efficiency of the institute of referendum on the national and local levels, is defined the prerequisites of such efficiency. In addition, the author analyzes the main advantages and disadvantages of the referendum within a democratic law state.

Views of different scientists are given, such as Melnychenko, Semerak, Fate, Dashkovska, Lysenko, Karasevych, Moskaliuk, Markitanov, Nechitailo.

The analysis reveal disadvantages and advantages of the institute of referendum and the factors that contribute to the effectiveness of its implementation.

So the main advantages of the referendum within democracy are: it acts as embodiment of the popular sovereignty, an important guarantee of civil rights and freedoms, manifestation and additional possibility of active involvement of citizens in the implementation of government in a democratic state. Also it promotes development of important decisions at the national and local levels and takes account of "territorial" state interests that come from voters who are on the periphery. In turn, disadvantages of the referendum define as: low level of legal awareness and legal culture of population and professionalism of the population; it does not lead to joint and a consensus that ignores different vision of solving the problem; inherently involves a definite answer to this question, which does not involve prior discussion of the possibility of modification; ignores the interests of the majority of the population in conditions of the growing role of absenteeism; somehow weakens the role of the representative body in the country.

Regarding the performance of this democratic institution, for its security, there is a need in existence of a large number of assumptions that act together, namely the high level of political and civic culture of the population, its activity, proper awareness on the issues submitted for discussion; Referendum in strict compliance with current legislation, under control by the competent authorities; ensuring all organizational and technical conditions for a referendum.

***Key words:** referendum, democracy, state, absenteeism, efficiency.*

***Постановка проблеми.** Світова практика здійснення демократичного врядування сформувала, як відомо, дві основні його форми: пряме (безпосереднє) та непряме (опосередковане). Що стосується першої форми, то тут усталеними виступають такі форми його реалізації, як вибори та референдум. Якщо з інститутом виборів все більш-менш зрозуміло, то інститут референдуму, незважаючи на уже кількасотлітню практику його проведення в окремих державах, залишає певне коло запитань, які потребують більш глибокої оцінки та осягнення. Більше того, в умовах зростаючого абсентеїзму може ставитися питання про те, наскільки референдум є ефективним та потрібним. Саме тому важливо з'ясувати переваги і недоліки інституту референдуму у рамках демократичної*